

L'esport, eina d'educació en valors

Els valors s'adquireixen i poden modificar-se al llarg de la vida.

De quina manera?

MARIA PRAT Professora de Ciències de l'educació de la UAB

L'esport és un fenomen social indiscutible que forma part de la nostra vida quotidiana, ja sigui des d'un vessant pràctic i vivencial o des d'un vessant més professional i mediàtic a través dels mitjans de comunicació. L'esport aporta models, genera conflictes, desperta passions i té un gran potencial motivador que captiva persones de totes les edats i condicions.

Tot i les nombroses virtuts i el gran potencial educatiu que té, també cal dir que l'esport per si sol no sempre garanteix la transmissió de valors positius. Com diuen alguns autors, no es tracta d'una vareta màgica, sinó que únicament és un instrument o una eina que, utilitzada de forma adequada i amb una clara intencionalitat educativa, podrà promoure determinats valors personals i socials.

Cap esport té valors intrínsecs en si mateix, sinó que, depenent de com s'orienti la pràctica esportiva, podrà promoure valors o contravalors. És per això que sovint es destaca el caràcter ambivalent de l'esport, ja que pot promoure valors desitjats però també pot produir l'efecte contrari. Aquest fet és el que coneixem com la cara i la creu de l'esport.

Com s'aprenen els valors?

Els valors no són universals, ni naixem amb uns valors preestablerts, sinó que els infants van configurant la seva pròpia escala de valors en funció de les pròpies vivències, experiències i entorns més propers. Per tant, també en l'esport, els valors s'adquireixen i poden modificar-se al llarg de la vida. De quina manera?

Tot i la complexitat de la resposta, els valors s'aprenen per imitació dels diferents models viscuts, que, posteriorment, s'interioritzaran i s'aplicaran a situacions semblants. D'aquesta manera, seran molt importants tots els models que els infants adquireixen en la família en les primeres edats, a l'escola o en els clubs esportius, com també els que s'adquireixen a través de les amistats. En la mateixa línia, els models que arriben als nens des dels mitjans de comunicació, especialment dels grans ídols esportius, poden guiar la conducta dels més joves, ja que els esportistes tenen un enorme poder d'influència. El que digui o faci un determinat líder esportiu, un entrenador de renom o un dirigent esportiu pot ser més rellevant que no pas el que pugui dir o fer el professor d'educació física a l'aula o al gimnàs.

D'altra banda, els valors no s'aprenen com s'aprenen les matemàtiques o la història, sinó que s'interioritzen a poc a poc, a través de les experiències que vivim, les situacions que ens envolten, les rutines i fets que configuren el nostre dia a dia, ja que "la moral no s'ensenya, es viu", com deia Célestin Freinet.

Si ens centrem en l'àmbit de l'esport, els joves van adquirint uns comportaments, unes maneres de fer i actuar en relació amb l'esport que practiquen a partir de les vivències: al pati de l'escola, a les classes d'educació física, als entrenaments esportius al club, als partits del barri o de cap de setmana, quan miren una final de futbol amb la família o amb els amics, en escoltar o llegir els comentaris dels periodistes.

La noció de pràctica és crucial. Desenvolupar i practicar hàbits és semblant a aprendre a tocar la guitarra o a anar en bicicleta. Exposant les normes a un nen sobre com es va en bicicleta no n'hi ha prou perquè n'apregui. Per això és absurd pensar que establir un conjunt de valors o normes serà suficient perquè les conductes que pretenem transmetre siguin incorporades. Aprendre els hàbits higiènics practicant-los, i assimilarem el respecte a les normes amb la pròpia experiència. Els discursos teòrics serveixen de ben poc si no els portem a la pràctica, amb els comportaments i les rutines corresponents.

Una de les grans potencialitats de l'esport és justament que ens permet vivenciar a través del joc i les normes la seva aplicació en un context determinat i no de forma abstracta. La pregunta que ens hem de fer és si hi ha transferència del món de l'esport a la vida quotidiana, ja que no sempre hi ha garanties que això realment sigui així.

Finalment, l'aprenentatge de valors és un procés molt transversal, en què el clima o l'atmosfera moral generada al voltant de l'activitat esportiva serà fonamental per aconseguir l'objectiu o els valors proposats. Cal, doncs, un compromís compartit des de les entitats esportives, els clubs o associacions, les famílies, els jugadors i jugadores, i els mitjans de comunicació per aconseguir entorns esportius on s'exercitin bones pràctiques, s'encomani i es difongui un bon clima esportiu, es promogui ambient de *fair play*, es valorin els comportaments solidaris, de responsabilitat i respecte a tots els agents implicats, tant en el terreny de joc com fora.

Reflexionar sobre el que passa en els terrenys de joc i promoure el debat crític sobre aquest tema ja és un primer pas per començar a avançar en la millora dels valors.